

ÖRNEKLERLE MEMURLAR ve DİĞER KAMU GÖREVLİLERİNİN MAL BİLDİRİMİ ZORUNLULUĞU ile HEDİYE ALMA ve MENFAAT SAĞLAMA YASAĞI

OBLIGATION OF DECLARATION OF WEALTH BY PUBLIC SERVANTS AND
PROHIBITION OF TAKING GIFTS AND RECEIVING BENEFIT BY EXAMPLES

Ertuğrul TURAN*

ÖZ

Ülkelerin birbirlerine bağımlılığının en üst düzeyde olduğu günümüzde, yolsuzluklar, toplum ahlakını, hukuk devleti anlayışını ve ekonomik gelişimi olumsuz yönde etkilemektedir. Bazı hallerde memurlar ve diğer kamu görevlilerinin belirlenen sürelerde mal bildiriminde bulunmadığına veya kanuna aykırı bildirimde bulunduğu ve hediye almak suretiyle menfaat sağladığına tanık olunmaktadır. 3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanununda, Kanunda sayılan kişilerin mal bildiriminde bulunmaları, bildirimlerin yenilenmesi, mal edinmelerinin denetimi, gerçeğe aykırı açıklamada bulunma, gerçeğe aykırı bildirimde bulunma ve haksız mal edinme, mal kaçırma veya gizleme halinde uygulanacak hükümler düzenlenmiştir. Yine bu kapsamda 657 sayılı Devlet Memurları Kanununda memurların doğrudan doğruya veya aracı eliyle hediye istemeleri, görev

ABSTRACT

In today's world, where the interdependence of countries is very high, corruptions are at most significance in terms of social ethics, rule of law, and the economic development. Sometimes we all hear that public servants do not fulfil the conditions regarding the declaration of wealth on time, and receive gifts unlawfully. The Law on the declaration of wealth, and fight against bribery and corruption, no. 3628, defines the rules regarding the declaration of wealth and what happens in violation. Also in this sense, the Civil Servants Law, no. 657, prohibits civil servants to demand gifts on duty directly or indirectly, although not being on duty, to accept any gifts to provide interest to third parties in return, or to demand loans from those related to their duty.

Keywords: Corruption, public servant, declaration of wealth, gift

JEL Classification Codes: D73, H83, Z19

* Vergi Müfettiş Yardımcısı, Hazine ve Maliye Bakanlığı, ertugrul.turan@vdk.gov.tr, ORC-ID: 0000-0003-2353-9087.
Turan, E. (Kasım 2019). Örneklerle Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Mal Bildirimi Zorunluluğu ile Hediye Alma ve Menfaat Sağlama Yasağı, *Vergi Raporu*, 242, (110-125).

sırasında olmasa dahi menfaat sağlama amacıyla hediye kabul etmeleri veya iş sahiplerinden borç para istemeleri ve almaları yasaklanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yolsuzluk, Kamu Görevlisi, Mal Bildirimi, Hediye.

JEL Sınıflandırması Kodları: D73, H83, Z19.

GİRİŞ

Yolsuzluk, tarihin en eski dönemlerinde olduğu gibi bugün de çoğu devlet açısından önemli bir sorundur. Yolsuzluk kavramının çeşitli tanımları yapılmış olup, yaygın bir tanıma göre, yolsuzluk “bir yetkinin veya bir görevin kötüye kullanılmasıdır.”¹

1982 Anayasası’nın² 128/1’inci maddesi gereğince devletin, kamu iktisadi teşebbüslerinin ve kamu tüzel kişilerinin genel idare esaslarına göre yürütmekle yükümlü oldukları kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevler, memurlar ve diğer kamu görevlileri eliyle görülmektedir. Devletin yerine getirmek zorunda olduğu yükümlülüklerin oldukça fazla olması, işlemlerin bürokrasi getirmesi ve karmaşık olması yükümlülüklerin yerine getirilmesinde memur ve diğer kamu görevlilerinin önemini artırmaktadır.³

657 sayılı Devlet Memurları Kanununun⁴ 4’üncü maddesine göre memur; “mevcut kuruluş biçimine bakılmaksızın, Devlet ve diğer kamu tüzel kişiliklerince genel idare esaslarına göre yürütülen asli ve sürekli kamu hizmetlerini ifa ile görevlendirilendir.” Bu tanım dışındaki kamu kurum ve kuruluşlarında genel politika tespiti, araştırma, planlama, programlama, yönetim ve

denetim gibi işlerde görevli ve yetkili olanlar da memur sayılmaktadır. Kamu görevlisi ise 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanununun⁵ 3’üncü maddesinde *kamu kurum ve kuruluşlarının kadro veya pozisyonlarında istihdam edilenlerden işçi statüsü dışında çalışan kişi*; 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun⁶ 6’nı maddesinde de *kamusal faaliyetin yürütülmesine atama veya seçilme yoluyla ya da herhangi bir surette sürekli, süreli veya geçici olarak katılan kişi* olarak tanımlanmıştır.

Anayasa’nın 71’inci maddesinde kamu hizmetine girenlerin mal bildiriminde bulunmalarının ve bu bildirimlerin tekrarlanma sürelerinin kanunla düzenleneceği, yasama ve yürütme organlarında görev alanların bundan istisna edilemeyeceği hüküm altına alınmıştır. 657 sayılı Kanunun Ödevler ve Sorumluluklar alt başlığındaki 14’üncü maddesinde ise mal bildiriminde bulunulması zorunluluğundan bahisle; “Devlet memurları kendileri, eşleri ve velayeti altındaki çocuklarına ait taşınır ve taşınmaz malları, alacak ve borçları hakkında özel kanunda yazılı hükümler uyarınca mal bildirimini verirler” denilmiştir. Aynı Kanun’un 29’uncu madde hükmünde, Devlet memurlarının doğrudan doğruya veya aracı eliyle hediye istemeleri

¹ TDK, Büyük Türkçe Sözlük, Erişim tarihi: 15 Nisan 2019.

² 09/11/1982 tarih ve 17863 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

³ Suat Sarıgül, Mal Bildiriminin Önemi, Vergi Raporu Dergisi, Şubat 2010, Sayı 125, s.108.

⁴ 23/07/1965 tarih ve 12056 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

⁵ 12/07/2001 tarih ve 24460 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

⁶ 12/10/2004 tarih ve 25611 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

ve görevleri sırasında olmasa dahi menfaat sağlama amacı ile hediye kabul etmelerinin veya iş sahiplerinden borç para istemelerinin ve almalarının yasak olduğu belirtilmiştir.

Memurlar ve diğer kamu görevlileri, belirlenen sürelerde mal bildiriminde bulunmaması veya kanuna aykırı bildirimde bulunması veya hut hediye almak suretiyle menfaat sağlaması neticesinde yolsuzluklar ortaya çıkabilmektedir. Bu bağlamda, rüşvet ve benzeri yolsuzlukları önlemek amacıyla 3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu⁷ ile Kanunda sayılan görevlerde bulunan kişilerin mal bildiriminde bulunmaları, bildirimlerin yenilenmesi, mal edinmelerinin denetimi, gerçeğe aykırı açıklamada bulunma, gerçeğe aykırı bildirimde bulunma ve haksız mal edinme, mal kaçırma veya gizleme halinde uygulanacak hükümler düzenlenmiştir. Bu çalışmanın amacı, memurlar ve diğer kamu görevlilerinin mal bildirimini zorunluluğu ile hediye alma ve menfaat sağlama yasağına ilişkin usul ve esasların bu kapsamda karşılaşılmaması muhtemel suç ve cezaların açıklanarak ilgili kanunlar, yargı kararları ve örnek olaylar çerçevesinde değerlendirilmesidir.

1- MAL BİLDİRİMİ ZORUNLULUĞU

1.1- Mal Bildirimi Kavramı ve Amacı

Çoğu zaman mal bildirimini ile mal beyanı birbirine karıştırılabilmektedir. Mal bildirimini; *memurlar ve diğer kamu görevlilerinin, belirlenen durum ve sürelerde kendilerine, eşlerine ve velayetleri altındaki çocuklarına ait taşınır ve taşınmaz malları, alacak ve borçları hakkında ilgili mercie bildirimde bulunması* iken; mal beyanı, borçlu tarafından, takip konusu borca yetecek kadar mal varlığının icra dairesine bildirilmesidir. Etik Davranış İlkeleri arasında da sayılan mal bildiriminde bulunma zorunluluğu, rüşvet ve yolsuzlukla mücadele kapsamında getirilen bir uygulama olup, bu suretle mal bildiriminde bulunması gereken kişilerin haksız mal edinmeleri ile gerçeğe aykırı bildirimde bulunmaları engellenmekte ve bu kişilerin denetimi sağlanmaktadır.

1.2- Bildirimde Bulunacaklar ile Bildirimin Verileceği Merciler

Mal bildiriminde bulunmak zorunda olanlar, 3628 sayılı Kanununun 2'nci maddesinde, bildirimlerin verileceği merciler ise Kanun'un 8'inci maddesinde aşağıdaki gibi düzenlenmiştir.

Bildirimde Bulunacak Kişi	Bildirimin Verileceği Merciler
a) Her türlü seçimle iş başına gelen kamu görevlileri (muhtarlar ve ihtiyar heyeti üyeleri hariç) ile Cumhurbaşkan yardımcılar ve bakanlar⁸	
-Cumhurbaşkanı Yardımcıları ve Bakanlar	Cumhurbaşkanlığı
-TBMM Üyeleri	TBMM Başkanlığı
-Belediye Başkanları	İçişleri Bakanlığı
-Belediye Meclis Üyeleri	İlgili Belediye Başkanlıkları
-İl Genel Meclis Üyeleri	İlgili Valilikler

⁷ 04/05/1990 tarih ve 20508 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

⁸ 07/07/2018 tarih ve 30471 sayılı Resmi Gazete'de (2.Mükerrer) yayımlanan 700 sayılı KHK ile 09/07/2018 tarihinden itibaren yürürlüğe girmek üzere 3628 sayılı Kanunda bazı değişiklikler yapılmış olup, 2 inci maddenin (a) bendinde geçen "ve dışardan atanan Bakanlar Kurulu üyeleri" ibaresi "ile Cumhurbaşkan yardımcılar ve bakanlar" ve (d) bendinde yer alan "özel kanunların verdiği yetkiye dayanarak" ibaresi "Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle" şeklinde, 6'ncı maddenin (b) bendinde yer alan "Bakanlar Kurulu üyeliğine" ibaresi "Cumhurbaşkanı yardımcısı veya bakan olarak" şeklinde değiştirilmiş, 8 inci maddenin (a) bendinde yer alan "ve Bakanlar Kurulu" ibaresi madde metninden çıkarılmış ve aynı bende "Başkanlığı" ibaresinden sonra gelmek üzere "Cumhurbaşkanı yardımcılar ve bakanlar için Cumhurbaşkanlığı" ibaresi eklenmiştir. Ayrıca asker kişilerin soruşturması başlıklı 21 inci madde yürürlükten kaldırılmıştır.

b) Noterler	Adalet Bakanlığı
c) Türk Hava Kurumu, Türk Kuşu Genel Müdürlüğü ve Türkiye Kızılay Derneğinde;	
-Genel Yönetim/Merkez Denetleme Kurulu Üyeleri	İçişleri Bakanlığı
-Genel Merkez Kurul/Müdürlüklerinde Görev Alanlar	Kurum ve Dernek Genel Başkanlığı
-Şube Başkanları	İl Valilikleri
d) Genel ve özel bütçeli daireler, il özel idareleri, belediyeler ve bunlara bağlı kuruluş/alt kuruluşlarda, KİT ile bunlara bağlı müessese/ortaklık/ işletmelerde, özel kanunlarla veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle kurulan kamu hizmeti gören kurum kuruluşlar ile bunların alt kuruluş/komisyonlarında;	
-Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Görevli Personel (işçiler hariç)	İlgili Birimler
-Kurum, Teşebbüs, Teşekkül ve Kuruluşların Genel Müdürleri ile Yönetim ve Denetim Kurulu Üyeleri	İlgili Bakanlıklar
-Yüksek Mahkemelerin Daire Başkan ve Üyeleri	İlgili Mahkemenin Başkanı
e) Kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşlarında;	
-Görevli olanlar	Kurum Başkanlığı
-Yönetim ve Denetim Kurulu Üyeleri	İlgili Bulundukları Bakanlıklar
f) Kamuya Yararlı Derneklerde;	
-Genel Yönetim Üyeleri ve Merkez Denetleme Kurulu Üyeleri	İçişleri Bakanlığı
-Şube Başkanları	İl Valilikleri
g) Siyasi Parti Genel Başkanları	Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı
h) Vakıfların İdare Organlarında Görev Alanlar	Vakıflar Genel Müdürlüğü
i) Kooperatiflerin ve Birliklerinin Başkanları, Yönetim Kurulu Üyeleri ve Genel Müdürleri	Kooperatiflerin ve Birliklerinin Denetimlerinin Yapıldığı Kuruluşlar
j) Yeminli Mali Müşavirler	Hazine ve Maliye Bakanlığı
k) Gazete Sahibi Gerçek Kişiler ile Gazete Sahibi Şirketlerin Yönetim ve Denetim Kurulu Üyeleri, Sorumlu Müdürleri, Başyazarları ve fıkra yazarları	Bulundukları Yer En Büyük Mülki Amirliği
l) Özel Kanunlarına Göre Mal Bildiriminde Bulunmak Zorunda Olanlar (Konfederasyon/Sendika Yöneticileri Dahil)	Kanunlarında Öngörülen Makam veya Mercî
m) Görevinden Ayrılanlar	Görevle Bağlı Oldukları Makam/Mercî
n) Mal Bildirimi Verecek Son Merciler	Kendi Kuruluşlarının Makam/Mercî
o) Diğer Kurum ve Kuruluşların Memur ve Hizmetlileri	Atamaya Yetkili Makamları

Yukarıdaki tabloda dikkat edileceği üzere seçimle iş başına gelen “muhtarlar” ve “ihtiyar heyeti üyeleri” ile kamu kurum ve kuruluşlarında “işçi” statüsünde çalışanların mal bildiriminde bulunma zorunlulukları bulunmamaktadır.

1.3- Mal Bildiriminin Konusu

3628 sayılı Kanunun 5’inci ve Mal Bildirim-

de Bulunulması Hakkında Yönetmeliğin⁹ 8’inci maddesine göre; Kanun’un 3’üncü maddesinde sayılanların kendilerine, eşlerine ve velayetleri altındaki çocuklarına ait bulunan;

- Taşınmaz malları (arsa ve yapı kooperatif hisseleri dahil),
- Kendilerine aylık ödenenler, net aylık tutarının beş katından; aylık ödenmeyenler

⁹ 15/11/1990 tarih ve 20696 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

ise Genel İdare Hizmetleri sınıfında birinci derecenin birinci kademesindeki şube müdürüne ödenen net aylığın¹⁰ beş katından fazla değer ve tutarındaki;

- 1- Para ve para hükmündeki kıymetli kağıtları,
- 2- Hisse senedi ve tahvilleri,
- 3- Altın ve mücevheratı,
- 4- Her türlü kara, deniz ve hava taşıt araçları, traktör, biçer-döver, harman makinası ve diğer ziraat makinaları, inşaat ve iş makinaları, hayvanlar, koleksiyon ve ev eşyaları ile diğer taşınır malları,
- 5- Hakları,
- 6- Alacakları,
- 7- Borçları,
- 8- Gelirleri,

mal bildiriminin konusunu oluşturmaktadır.

(b) bendinde belirtilen mal, hak, alacak, borç ve gelirlerin ayrı ayrı toplam değerleri mal bildirim formunda tek kalemde gösterilir. Bildirimlerde, mal varlıklarının bildirim tarihlerindeki değerlerinin dikkate alınır. Bununla birlikte, Kanun'un 5'inci maddesinde mal bildiriminin konusu açıklanırken bildirim tabi unsurların edinme şekline değinilmediğinden, bildirim tabi unsurların her ne şekilde edinilmiş olursa olsun (örneğin vaset yoluyla mal edinmenin) bildirilmesi gerekmektedir.

Her ikisi de 3628 sayılı Kanunun 3'üncü maddesi kapsamında bulunan eşlerin her biri ayrı ayrı

bildirimde bulunur. Bu takdirde, eşlerden her biri, eşi ile velayeti altındaki çocuklarının mallarını bildirecektir. Bu bildirimlerde; eşleri ile velayeti altındaki 18 yaşını doldurmamayan çocuklarının taşınmaz malları ile alınan net aylık tutarının beş katını geçen mal, hak, gelir, alacak ve borçlarına yer verilmesi gerekmektedir. Burada dikkat edilmesi gereken husus; birlikte oturulsa dahi velayet altında olmayan çocuklar için yani 18 yaşından büyük çocuklar için hem genel mal bildirimini hem de ek mal bildiriminde bulunulmasına gerek olmadığıdır.

Asli görevleri ile birlikte yönetim veya danışma kurulu üyeliği gibi ikinci bir görevi sürdürenler sadece asli görevlerinden dolayı mal bildiriminde bulunur. Ancak bu halde mal bildiriminde bulunulan merci, diğer kuruma bilgi vermekle yükümlüdür. Öte yandan, ilgili Yönetmeliğin 9'uncu maddesinde üst görevlere atanma veya naklen atanma hallerinde mal bildiriminin verilmesine ilişkin bir hükme yer verilmediğinden, kamu görevlileri, görevlerinin ya da kurumlarının değişmesi durumunda mal bildiriminde bulunmayacaklardır.

1.4- Bildirimlerin Verilme Şekli ve Zamanı

Bildirimler, üzerinde adı, soyadı ve kurum sicil numarası yazılı kapalı bir zarf içinde verilir. 3628 sayılı Kanunun 6'ncı maddesinde mal bildirimlerinin verilmesi gereken zamanlar ise aşağıdaki gibi düzenlenmiştir.

¹⁰ Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın 08/01/2019 tarih 010.06.0287 sayılı ve "mali ve sosyal haklar" konulu Genelgesiyle 3628 sayılı Kanun kapsamında yürürlüğe konulan Mal Bildiriminde Bulunulması Hakkında Yönetmeliğin 8 inci maddesi uyarınca 01/01/2019 tarihi itibarıyla ilan edilen genel idare hizmetleri sınıfında birinci derecenin birinci kademesindeki şube müdürüne ödenen her türlü zam ve tazminatlar dahil net aylık tutar 5.655,23-TL'dir.

- 3628 sayılı Kanun kapsamındaki göreve atanmada	Göreve başlamadan önce
- Cumhurbaşkanlığı yardımcısı veya bakan olarak atamalarda	Atamayı izleyen bir ay içinde
- Seçimle Geline Görevlerde	Seçimin kesinleşmesi tarihini izleyen iki ay içinde
- Görevin Sona Ermesi Halinde	Ayrılma tarihini izleyen bir ay içinde
- Yönetim/Denetim Kurulu Üyelikleri ile Komisyon Üyeliklerine Seçim ve Atamalarda	Göreve başlama tarihini izleyen bir ay içinde
- Mal Varlığında Önemli Bir Değişiklik Olduğunda	Bir ay içinde
- Gazete Sahibi Gerçek Kişiler ile Gazete Sahibi Şirketlerin Yönetim ve Denetim Kurulu Üyeleri	Faaliyete geçme tarihini izleyen bir ay içinde
- Gazete Sahibi Şirketlerin Sorumlu Müdürleri, Başyazarları ve Fıkra Yazarları	Göreve başlama tarihini izleyen bir ay içinde

Yukarıdaki tabloda belirtilen sürelerde mal bildiriminde bulunmayanlara, bildirimin verileceği mercilerce yazılı olarak ihtarında bulunulur. Yapılan ihtarın kendisine tebliğ tarihinden itibaren 30 gün içinde mazeretsiz olarak bildirimde bulunmayan kişiler hakkında gerekli işlem yapılmak üzere yetkili Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmaktadır. Ayrıca müfettiş ve muhakkikler de, soruşturma ile ilgili olarak verdikleri süre zarfında mal bildiriminde bulunmayan kişiler hakkında suç duyurusunda bulunmaya yetkilidir.

1.5- Ek Mal Bildirimi (Ek Beyan)

Ek mal bildirimini, Mal Bildiriminde Bulunulması Hakkında Yönetmeliğin 10'uncu maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre; 3628 sayılı Kanunda sayılan görevlerde bulunanlar, kendileri, eşleri ve velayeti altındaki ergin olmayan (18 yaşını doldurmayan) çocuklarının şahsi mal varlıklarında önemli bir değişiklik olduğunda, bu değişikliği izleyen bir ay içinde yeni edindikleri mal, hak, gelir, alacak ve borçlara münhasır ek mal bildirimini verirler. Söz konusu Yönetmeliğin 8'inci maddesinde "mal varlıklarında önemli değişiklik" ifadesine yer verilmiş olup, bununla, net aylıklarının beş katını aşan mahiyet ve miktardaki malın iktisabı ile hak, alacak veya gelir sağlanması veya borçlanılması kastedilmektedir.

Buna göre, alınan net aylık maaş, tüm mal varlığı değerleri için ek beyan verilir verilmeyeceğini belirleyecektir. Örneğin; net aylığı 3.000-TL olan bir kamu görevlisi 20.000-TL değerindeki gayrimenkul, menkul, borç, alacak gibi edinimleri için ek mal bildirimini verirken, net aylığı 5.000-TL olan bir kamu görevlisi 20.000-TL değerindeki aynı türden edinimler için ek mal bildirimini vermeyecektir. Burada özellikle belirtilmesi gereken husus; taşınmazların, genel mal bildirim döneminde değeri ve tutarı dikkate alınmaksızın beyanı zorunluyken; ek mal bildiriminde, alınan net aylık tutarının beş katını aşan değer ve tutardaki taşınmazların beyanının zorunlu olmasıdır.

1.6- Bildirimin Yenilenmesi (Genel Beyan)

3628 sayılı Kanunun 7'nci maddesi uyarınca Kanun kapsamında sayılan görevlerde bulunanlar, görevde bulundukları süre boyunca, sonu (0) ve (5) ile biten yılların en geç Şubat ayı sonuna kadar mal bildirimlerini yenilemek zorundadır. Bu suretle beş yılda bir yapılan bildirimde genel beyan denilmektedir. Örneğin; 3628 sayılı Kanun kapsamında sayılan Noter, 2020 yılının 29/02/2020 tarihine kadar mal bildirimini yenileyecek olup, genel mal bildirimini yenilenirken de, önceki genel mal bildiriminde beyan edilenler

ile ek mal bildiriminde beyan edilenleri tek bildirimde birleştirilerek Adalet Bakanlığı'na teslim edecektir.

1.7- Mal Bildirimlerinin Gizliliği ve İstisnaları

Mal bildirimleri, özel kanunlardaki hükümler saklı kalmak kaydıyla personel işlerinin yürütüldüğü birimlerde sicil dosyalarında saklanır. Mal bildirimlerinin içeriği hakkında soruşturma ve kovuşturmayaya yetkili merciler dışındakilere açıklama yapılamaz, bilgi verilemez. Bildirimlerin gizliliğine ilişkin istisnalar ise aşağıdaki gibi iki başlıkta düzenlenmiştir.

• **Kamu Görevlileri Etik Kurulu:** Mal bildirimlerini gerektiğinde inceleme yetkisi Kamu Görevlileri Etik Kurulu'na verilmiştir. Bu kapsamda mal bildirimlerindeki bilgilerin doğruluğunun kontrolü amacıyla ilgili kişi ve kuruluşlar ile bankalar ve özel finans kurumları, talep edilen bilgileri en geç 30 gün içinde Kurul'a vermekle yükümlüdürler.

• **Bilgi Verme Zorunluluğu:** Özel kanunlarında aksine bir hüküm bulunsa bile, ilgili gerçek ve tüzel kişiler veya kamu kurum ve kuruluşları; 3628 sayılı Kanuna göre takip, soruşturma ve kovuşturmayaya yetkili kişi, Hazine ve Maliye Bakanlığı Baş Hukuk Müşavirliği ve Muhakemat Genel Müdürlüğü veya temsilcisi ve söz konusu Kanundaki diğer mercilerce istenen bilgileri gecikmeksizin makul sürede eksiksiz olarak vermek zorundadırlar.

2- HEDİYE ALMA ve MENFAAT SAĞLAMA YASAĞI

Hediye, toplumsal ilişkilerin tesis edilmesinde önemli bir araçtır. Hediyein “*parasız verilen veya bağışlanan şey*” olarak tanımlanması müm-

kündür. İnsanların sivil hayatlarında birbirleriyle hediyeleşmelerinde bir sorun olmayıp, sorun, kamu görevlisine kamu görevi nedeniyle hediye verilmesi durumunda ortaya çıkmaktadır. Kamu görevlilerine özellikle yılbaşı, bayram ve diğer özel günlerde çeşitli hediyeler verilebilmektedir. Kamu görevlilerine verilen veya bu kişilerce kabul edilen hediyeler, kamuoyu nezdinde etik tartışmalara yol açarak kamu görevlilerinin eleştirilmesine ve kendilerine duyulan güven ve itibarın sarsılmasına neden olmaktadır.

Kamu görevlisi her durumda tarafsız olmak ve devletin menfaatlerini korumak zorundadır. Bu kapsamda, 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 29'uncu maddesinde, devlet memurlarının doğrudan doğruya veya aracı eliyle hediye istemeleri ve görevleri sırasında olmasa dahi menfaat sağlama amacı ile hediye kabul etmeleri veya iş sahiplerinden borç para istemeleri ve almaları yasaklanmıştır. Yine Kanun'un 30'uncu maddesinde devlet memurunun denetimi altında bulunan veya kendi görevi veya mensup olduğu kurum ile ilgisi olan bir teşebbüsten, doğrudan doğruya veya aracı eliyle her ne ad altında olursa olsun bir menfaat sağlamanın yasak olduğu belirtilmiştir. Görüldüğü gibi mevzuatımızda, devlet memurlarının görevleri esnasında veya görevleri dışında, görevlerinden dolayı herhangi bir şekilde kişisel menfaat sağlamaları ve hediye kabul etmeleri açık bir şekilde yasaklanmıştır.

5176 sayılı Kamu Görevlileri Etik Kurulu Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanununa¹¹ dayanılarak çıkarılan Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri ile Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliğin¹² 15'inci maddesine göre; kamu görevlisinin tarafsızlığını, performansını, kararını veya görevini yapmasını etkileyen veya etkileme ihtimali bulunan, doğ-

¹¹ 08/06/2004 tarih ve 25486 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

¹² 13/04/2005 tarih ve 25785 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

rudan veya dolaylı olarak kabul edilen her türlü eşya ve menfaat hediye kapsamına alınmıştır.

Ayrıca 3628 sayılı Kanunun 3'üncü maddesinde mal bildiriminde bulunmak zorunda olanların, milletlerarası protokol veya nezaket kaideleri uyarınca veya diğer herhangi bir sebeple, yabancı devletlerden, milletlerarası kuruluşlardan, sair milletlerarası hukuk tüzel kişiliklerinden, Türk uyruğunda olmayan herhangi bir özel veya tüzel kişi veya kuruluştan; aldıkları tarihteki değeri on aylık net asgari ücret toplamını aşan¹³ hediye veya hibe niteliğindeki eşyayı aldıkları tarihten itibaren bir ay içinde kendi kurumlarına teslim etmesi yönünde düzenleme yapılmış olup, yabancı devlet adamları ve milletlerarası kuruluş temsilcileri tarafından verilen "imzalı hatıra fotoğraflarının çerçeveleri"nin ise bu kapsamda olmadığı belirtilmiştir. Söz konusu madde Türk uyruğunda olan kişi ve kuruluşlardan kabul edilebilecek hediyeler konusunda ise herhangi bir düzenleme içermemektedir.

Kamu Görevlileri Etik Kurulu'na, hediye alma ve menfaat sağlama yasağının kapsamını belirleme ve en az genel müdür veya eşiti seviyedeki üst düzey kamu görevlilerince (örneğin Vali, Kaymakam veya Belediye Başkanı tarafından) alınan hediyelerin listesini gerektiğinde her takvim yılı sonunda bu görevlilerden isteme konusunda yetki verilmiştir. Örneğin; Etik Kurul, 23/01/2009 tarih ve 2009/01 sayılı kararında *görev yapılan kurumla iş, hizmet veya çıkar ilişkisinde bulunanlarca karşılanan ücretsiz konaklama imkanının hediye alma yasağı kapsamında bulunduğu*na oy çokluğu ile hükmetmiştir.¹⁴ Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri ile Başvuru Usul ve Esasları

Hakkında Yönetmelik, Kurulun yayımladığı Genelgeler¹⁵ ve Kamu Görevlileri Etik Rehberi¹⁶ ile hediye alma ve menfaat sağlama yasağının kapsamı ve istisnaları aşağıdaki gibi belirlenmiştir.

2.1- Hediye Alma ve Menfaat Sağlama Yasakları

- Görev yapılan kurumla iş, hizmet veya çıkar ilişkisi içinde bulunanlardan alınan karşılama, veda ve kutlama hediyeleri, burs, seyahat, ücretsiz konaklama ve hediye çekleri,
- Taşınır veya taşınmaz mal veya hizmet satın alırken, satarken veya kiralarken piyasa fiyatına göre makul olmayan bedeller üzerinden yapılan işlemler,
- Hizmetten yararlananların vereceği her türlü eşya, giysi, takı veya gıda türü hediyeler,
- Görev yapılan kurumla iş veya hizmet ilişkisi içinde olanlardan alınan borç ve krediler.

2.2- Hediye Alma ve Menfaat Sağlama Yasağının İstisnaları

- Görev yapılan kuruma katkı anlamına gelen, kurum hizmetlerinin hukuka uygun yürütülmesini etkilemeyecek olan ve kamu hizmetine tahsis edilmek, kurumun demirbaş listesine kaydedilmek ve kamuoyuna açıklanmak koşuluyla alınanlar (makam aracı ve belli bir kamu görevlisinin hizmetine tahsis edilmek üzere alınan diğer hediyeler hariç) ile kurum ve kuruluşlara yapılan bağışlar,

- Kitap, dergi, makale, kaset, takvim, CD veya buna benzer nitelikte olanlar,
- Halka açık yarışmalarda, kampanyalarda veya etkinliklerde kazanılan ödül veya hediyeler,

¹³ 2019 yılının ilk yarısı için belirlenen aylık net asgari ücret 2.020-TL'dir. Buna göre on aylık net asgari ücret toplamı 20.200-TL olarak hesaplanmaktadır.

¹⁴ 07/03/2009 tarih ve 27162 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

¹⁵ Kamu Görevlileri Etik Kurulunun 16/12/2011 tarih ve B.02.0.KEK.0.200-02/981 sayılı ile 10/12/2018 tarih ve 25346381.010/95 sayılı Genelgeleri.

¹⁶ Kamu Görevlileri Etik Kurulu Etik Rehberi, Ankara, 2017, s.63-68.

- Herkese açık konferans, sempozyum, forum, panel, yemek, resepsiyon veya buna benzer etkinliklerde verilen hatıra niteliğindeki hediyeler,
- Tanıtım amacına yönelik, herkese dağıtılan ve sembolik değeri bulunan reklam ve el sanat ürünleri,
- Finans kurumlarından piyasa koşullarına göre alınan krediler.

Yukarıda açıklandığı üzere 2.1. bölümde yer alanlar hediye alma ve menfaat sağlama yasağı kapsamında yasak işlem sayılırken; 2.2. bölümde yer alanlar ise (örneğin kitap, dergi, makale gibi hediyelerin) kamu görevlilerince kabulü meşruiyet zemininde sayılarak hediye alma ve menfaat sağlama yasağı kapsamı dışında tutulmuştur.

3- SUÇ ve CEZA HÜKÜMLERİ

Memurlar ve diğer kamu görevlileri bazı hal-lerde mal bildiriminde bulunulacağını gözden kaçırabilmekte ve/veya hediye alma ve menfaat sağlama yasağını göz ardı edebilmektedir. Mal bildirimleri, yetkili merciler tarafından daha önceki bildirimler ile karşılaştırılmakta kanuna aykırı bildirimde bulunan veya haksız mal edindikleri, kaçırdıkları ya da gizledikleri anlaşılanlar hakkında Cumhuriyet Başsavcılıklarına suç duyurusunda bulunulmaktadır. 3628 sayılı Kanunun “ceza hükümleri” başlıklı üçüncü bölümünde düzenlenen ve yolsuzluğun özel bir görünümünü teşkil eden suç ve cezalar aşağıda ayrıntılı olarak açıklanmış olup, söz konusu cezaların (Kanunun 10 uncu maddesinin birinci fıkrasında geçen ceza hariç) tecil edilmesi ve şahsi hürriyeti bağlayıcı

olanlarında para veya tedbire çevrilmesi imkanı da bulunmamaktadır.

3.1- Süresinde Mal Bildiriminde Bulunmama

3628 sayılı Kanunun 10’uncu maddesinde süresinde mal bildiriminde bulunmama suçu; “6’ncı maddesinde belirtilen sürelerde mal bildiriminde bulunmayana bildirimlerin verileceği mercilerce ihtarda bulunulur. İhtarın kendisine tebliğinden itibaren 30 gün içinde mazeretsiz olarak bildirimde bulunmayana 3 aya kadar hapis cezası verilir.

Soruşturma ile ilgili olarak verilen süre zarfında mal bildiriminde bulunmayana 3 aydan 1 yıla kadar hapis cezası verilir.” şeklinde düzenlenmiştir.

Görüldüğü üzere maddenin ilk fıkrasında “Kanunun 6’ncı maddede belirtilen sürelerde mal bildiriminde bulunmayana...” hükmü mevcuttur. Bu sebeple, bu suçun oluşabilmesi için mal bildiriminin, çalışmamızın 1.4. bölümündeki tabloda belirtilen süreler içerisinde yapılmaması gerekmektedir. İhtar, ilgisine Tebligat Kanunu hükümlerine göre yapılacak olup, ihtarın usulüne uygun olarak yetkili mercilerce yapılmaması durumunda suç oluşmayacaktır.

Cumhuriyet Savcısı, 3628 sayılı Kanunun 17’nci maddesi¹⁷ kapsamında başlattığı bir soruşturmada ihbarı doğrulayan emareler bulunduğu taktirde sanıktan, haksız edinilen malın kaçırıldığı yönünde delil ve emare elde ettiği taktirde de sanığın ikinci dereceye kadar kan ve sıhri hısımları ile gelini ve damadından mal bildiriminde bulunmalarını ister. Bu istemin sanığa ve diğer

¹⁷ 3628 sayılı Kanunun 17’nci maddesine göre; Bu Kanunda ve Bankalar Kanununda yazılı suçlarla, irtikap, rüşvet, zimmet, görev sırasında veya görevinden dolayı kaçakçılık, resmi ihale ve alım ve satımlara fesat karıştırma, Devlet sırlarının açıklanması veya açıklanmasına sebebiyet verme suçlarından veya bu suçlara iştirak etmekten sanık olanlar hakkında 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun hükümleri uygulanmaz. Bu hüküm uyarınca söz konusu suçlar hakkında “izin usulü” uygulanmadan, yetkili Cumhuriyet Başsavcılığı doğrudan soruşturma açabilmektedir. Ancak bu fıkra hükmü müsteşarlar, valiler ve kaymakamlar hakkında uygulanmamakta, bu kişiler için öncelikle izin usulünün uygulanması gerekmektedir.

ilgililere ulaştığı tarihten itibaren 7 gün içinde Cumhuriyet Savcısına mal bildirimini verilmesi zorunludur. Bu zorunluluğa uyulmaması halinde, anılan Kanun'un 10'uncu maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen "*soruşturma ile ilgili olarak verilen süre zarfında mal bildiriminde bulunmama*" suçu oluşmaktadır. Soruşturmanın müfettiş veya muhakkik tarafından yapıldığı durumlarda, sanıktan veya ilgililerden mal bildiriminde bulunulması isteyeceğinden yine 7 gün içerisinde bildirimde bulunulması gerekmektedir.

İnceleme ve soruşturma nedeniyle kendisinden mal bildiri istendiği halde bildirimde bulunmayan veya eksik bildirimde bulunan kamu görevlisi, öncelikle ihtar edilmekte ve 30 günlük ek süre içerisinde bildirimde bulunması istenmektedir. 657 sayılı Kanunun 125'inci maddesinde Devlet memurlarına verilecek disiplin cezaları ile her bir disiplin cezasını gerektiren fiil ve haller düzenlenmiş olup, 125. maddenin D-j bendinde "belirlenen durum ve sürelerde mal bildiriminde bulunmama" 1-3 yıl süreyle kademe ilerlemesinin durdurulması cezasını¹⁸ gerektiren haller arasında sayılmıştır. Bahse konu disiplin cezasının, mal edinme tarihinden itibaren 1 ay içinde ek mal bildiri vermeyen memurlar hakkında değil; kendisine yapılan ihtara rağmen verilen 30 günlük ek sürede ek mal bildirimini vermeyen memurlar hakkında uygulanması gerekmektedir. Danıştay 12. Dairesi tarafından verilen bir kararda da; mal edinme tarihinden itibaren 1 ay içinde ek mal bildiri vermeyen ancak 3 ay sonra (disiplin cezasına yönelik işlemten önce) bildirimde bulunan memura verilen disiplin cezası, haksız ve geliri ile mütenasip olmayan mal edindiğine ve edindiği malı gizleme maksadı taşıdığına yönelik iddia ve tespitin bulunmaması ve suç işleme kastıyla da hareket edilmemesi gerekçeleriyle iptal

edilmiştir. Buna göre, unutma ve benzeri nedenlerle mal edinme tarihinden itibaren 1 ay içinde ek mal bildiriminde bulunmayan ilgilinin öncelikli ihtar yoluyla uyarılması gerekmektedir.

Diğer yandan, hediye alma ve menfaat sağlama yasağına riayet etmeyenlere verilecek disiplin cezaları ile durumun niteliğine ve ağırlık derecesine göre her bir disiplin cezası uygulanacak fiil ve haller şunlar olabilecektir:

Uyarma: Devlet memuru vakarına yakışmayan tutum ve davranışta bulunmak.

Kınama: Hizmet dışında devlet memurunun itibar ve güven duygusunu sarsacak nitelikte davranışlarda bulunmak.

Aylıktan kesme: Hizmet içinde devlet memurunun itibar ve güven duygusunu sarsacak nitelikte davranışlarda bulunmak.

Kademe ilerlemesinin durdurulması: Görevi ile ilgili olarak her ne şekilde olursa olsun çıkar sağlamak.

Devlet memurluğundan çıkarma: Memurluk sıfatı ile bağdaşmayacak nitelik ve derecede yüz kızartıcı ve utanç verici hareketlerde bulunmak.

Buna göre, 657 sayılı Kanunun 125. maddenin D-c bendi uyarınca "*görevi ile ilgili olarak her ne şekilde olursa olsun çıkar sağlamak*" fiili kademe ilerlemesinin durdurulması cezasını gerektirmekte ise de olayın oluş biçimine, sağlanan menfaatin cinsine, alınan veya kabul edilen hediyein türüne bakılmak suretiyle yukarıdaki disiplin cezalarından birisinin verilmesi mümkün bulunmaktadır.

3.2- Gerçeğe Aykırı Açıklamada Bulunma

Bu suçun oluşabilmesi için mal bildirimini muhtevası hakkında 3628 sayılı Kanunun 9'uncu madde hükümlerine aykırı davranılması ge-

¹⁸ 657 sayılı Kanunun 125/D-j bendine göre kademe ilerlemesinin durdurulması: Fiilin ağırlık derecesine göre memurun, bulunduğu kademe ilerlemesinin 1-3 yıl durdurulmasıdır.

rekmetedir. Kanun'un 11'inci maddesinde, mal bildirimlerinin, özel kanunlardaki hükümler saklı kalmak kaydıyla bildirimde bulunanın özel dosyasında saklanacağı, bildirimlerin içeriği hakkında, 20'nci madde hükmü dışında hiçbir şekilde açıklama yapılamayacağı ve bilgi verilemeyeceği, ayrıca mal bildirimlerindeki bilgiler ve kayıtlar esas alınarak içeriği hakkında yayında bulunamayacağı ve gerçeğe aykırı açıklamada bulunmanın 3 aydan 1 yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacağı ve gerçeğe aykırı açıklamada bulunma suçunun basın ve yayın yoluyla işlenmesi halinde de verilecek cezanın yarı oranında artırılacağı hükmolunmuştur. Örneğin; mal bildirim içeriğinin gerçeğe aykırı bir şekilde sosyal medyada açıklanması durumunda ceza, yarı oranında artırılarak uygulanacaktır.

3.3- Gerçeğe Aykırı Bildirimde Bulunma

Mal bildirimleri gerçeğe uygun olarak beyan edilmelidir. Diğer bir ifadeyle mal bildirimleri, kişinin o anki ekonomik durumunu yansıtmalı ve içerisinde eksik veya yanlış bir bilgi bulunmamalıdır.¹⁹

3628 sayılı Kanunun 12'nci maddesinde geçen "*Kanunen daha ağır bir cezayı gerektirmediği takdirde gerçeğe aykırı bildirimde bulunana 6 aydan 3 yıla kadar hapis cezası verilir.*" hükmünün amacı, Kanun'da gösterilen görevlilerin mevcut aktifler ile pasiflerini ve bunların kaynaklarını göstererek, bu mal varlıklarına kanuna ve genel ahlaka uygun sahip olup olmadıklarını denetime açmak ve böylece bu kişilerin rüşvetin yanı sıra her türlü yolsuzluk suçunu da işlemekten alıkoymaktır. Ayrıca bu denetim, ilgili kişilerin ileride bu tarz suçlardan dolayı zan altında kalmasının önüne geçme amacını taşımaktadır.²⁰

Yargıtay 7. Ceza Dairesince verilen bir karar-

da; ipotekli olması gerekçesiyle taşınmazın mal bildirim formunda gösterilmemesi yasaya aykırı bulunmuş ve ilgili Yönetmeliğin 8'inci maddesi uyarınca ipoteğin mal bildirim zorunluluğunu ortadan kaldırmadığı vurgulanmıştır.²¹

3.4- Haksız Mal Edinme, Mal Kaçırma veya Gizleme

3628 sayılı Kanunun 13'üncü maddesinde, Kanun'un daha ağır bir cezayı gerektirmediği takdirde haksız mal edinene, 3 yıldan 5 yıla kadar hapis ve beş milyon liradan on milyon liraya kadar ağır para cezası verileceği belirtilmiştir. Örneğin; kişinin haksız mal edinmesi rüşvet suçundan kaynaklanmışsa, kişi, daha ağır cezayı gerektiren rüşvet suçundan cezalandırılacaktır.

Aynı Kanun'un 4'üncü maddesi, Kanun'a veya genel ahlaka uygun olarak sağlandığı ispat edilemeyen mallar ile ilgilinin sosyal yaşantısı bakımından geliriyle uygun olduğu kabul edilemeyecek harcamalar şeklinde ortaya çıkan artışları "*haksız mal edinme*" olarak tanımlanmış ve haksız edinilen malı kaçıran veya gizleyene de aynı cezanın verileceğini hüküm altına almıştır. Mezkur madde, ispat yükünü sanığa yükleyerek sanığı, edindiği malları kanuna veya genel ahlaka aykırı olarak edinmediğini ispat etme yükümlülüğü altına sokmuştur. Diğer taraftan, konu hakkında çıkarılan yönetmelikte, söz konusu harcamanın nasıl tespit edileceğinin ve bu tespiti kimlerin yetkili olduğunun belirtilmemesi bir eksiklik olarak düşünülmektedir.

3.5- Zoralım

3628 sayılı Kanunun 14'üncü maddesi gereğince haksız edinilen malların zoralımına hükmolunur. Bu malların elde edilememesi veya bir

¹⁹ Ali Parlar-Muzaffer Hatipoğlu, Açıklamalı İçtihatlı Özel Ceza Yasaları Uygulamasında Ekonomik ve Ticari Suçlar, Cilt 2, İstanbul, 2005, s. 1631.

²⁰ Danıştay 1. Dairesinin 22/01/1991 Tarih 1991/3 Esas ve 1991/7 Sayılı Kararı.

²¹ Yargıtay 7. Ceza Dairesinin 27/06/2001 Tarih 2001/14748 Esas ve 2001/12155 Sayılı Kararı.

malın tümünün haksız mal edinme konusu teşkil etmemesi sebepleri ile zorlamanın mümkün olmadığı hallerde haksız edinilen değere eşit bedelinin Hazine'ye ödenmesine karar verilir.

3.6- Kamu Hizmetlerinden Yasaklanma

Gerçeğe aykırı açıklama ve gerçeğe aykırı bildirimde bulunma hükümlerince cezalandırılanlara ceza süresi kadar; haksız mal edinme/mal kaçırma/gizleme hükümlerince cezalandırılanlara müebbet suretle kamu hizmetlerinden yasaklanma cezası verilir.

Kendisi		Eşi		Kız Çocuğu	
Daire	80.000-TL	Arsa	16.000-TL	Süs Köpeği	21.000-TL
Otomobil	45.000-TL	Altın	24.000-TL	Erkek Çocuğu	
Banka Kredisi	15.000-TL	Borç Senedi	5.500-TL	Tekne	20.750-TL

3628 sayılı Kanunun "bildirimlerin konusu" başlıklı 5'inci maddesinde, Kanun kapsamında sayılan görevde bulunanların kendilerine, eşlerine ve velayetleri altındaki çocuklarına ait bulunan taşınmaz malları ile görevliye yapılan aylık net ödemenin beş katından fazla tutarındaki her biri için ayrı olmak üzere, para, hisse senedi ve tahviller ile altın, mücevher ve diğer taşınır malları, hakları, alacakları ve gelirleriyle bunların kaynakları, borçları ve sebepleri mal bildiriminin konusunu teşkil edeceği belirtilmiştir. Bu hüküm uyarınca Bay (A)'nın yalnızca kendisinin değil, eşi ve velayeti altında bulunan çocuklarının menkul ve gayrimenkul malları ile borçlarının veya alacaklarının da aşağıdaki gibi yapılan değerlendirmelerle genel mal bildirimine konu edilmesi gerekmektedir.

- Devlet memuru Bay (A)'nın 80.000-TL değerindeki dairesi ve eşine ait olan 16.000-TL'lik arsa, değer ve tutarlarına bakılmaksızın genel mal bildiriminde beyan edilecektir.
- Bay (A)'nın otomobili, eşinin sahip olduğu altınlar ve velayeti altında bulunan kız çocuğuna ait süs köpeğine ilişkin değer ve

4- ÖRNEKLER

Çalışmamızın bu bölümünde memurlar ve diğer kamu görevlilerinin mal bildirim zorunluluğu ile hediye alma ve menfaat sağlama yasağı ilgili mevzuat ve örnek olaylar çerçevesinde değerlendirilmiştir.

Örnek 1: Devlet memuru Bay (A) evli olup bir kız çocuk (15 yaşında) ile bir erkek çocuk (20 yaşında) sahibidir. Aylık net 4.000-TL maaş alan Bay (A)'nın kendisi, eşi ve çocuklarının şahsi mal varlıklarına ilişkin bilgiler "genel mal bildirimini" dönemi itibarıyla aşağıdaki gibidir.

tutarlar, ayrı ayrı olmak üzere, aylık alınan net maaşın beş katını yani 20.000-TL'yi aşması dolayısıyla genel mal bildirimine dahil edilecektir.

- 15.000-TL'lik banka kredisi ile 5.500-TL değerindeki borç senedinin, 20.000-TL'lik beyan sınırını geçmemesi ve 20.750-TL tutarındaki teknenin velayet altında bulunmayan yani 18 yaşından büyük erkek çocuğa ait olması sebebiyle bildirilmesine gerek bulunmamaktadır.

Örnek 2: Gazete sahibi Bay (B), 2015 yılı genel mal bildiriminde; 55.000-TL değerinde bir taşıt ile 10.000-TL değerinde bir bina, 2017 yılı ek mal bildiriminde ise; 45.000-TL tutarında para, 60.000-TL değerinde mücevher ve 50.000-TL'lik telif hakkı beyanlarında bulunmuştur.

Ayrıca Bay (B) aylık net 6.000-TL maaş aldığı 2017 yılında 30.000-TL'ye arazi satın almış olup, arazinin değeri ilgili yılda alınan aylık net maaşın beş katını aşmaması nedeniyle ek mal bildiriminde bulunmamıştır.

Çalışmamızda daha önce değindiğimiz üzere, genel mal bildiriminde ek mal bildiriminden

farklı olarak taşınmazlar (örnek olayımızda 2017 yılında 30.000-TL'ye iktisap edilen arazi) değer ve tutarının bir önemi olmaksızın beyan edilmektedir. Gazete sahibi Bay (B) tarafından bulunduğu

yerin en büyük mülki amirliğine 2015 ile 2017 yıllarında verilen ve 2020 yılında verilmesi gereken genel ve ek mal bildirimi beyanları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

2015-Genel Mal Bildirimi		2017-Ek Mal Bildirimi		2020-Genel Mal Bildirimi			
Taşıt	55.000-TL	Para	45.000-TL	Taşıt	55.000-TL	Mücevher	60.000-TL
Bina	10.000-TL	Mücevher	60.000-TL	Bina	10.000-TL	Telif Hakkı	50.000-TL
---	---	Telif Hakkı	50.000-TL	Para	45.000-TL	Arazi	30.000-TL

Örnek 3: 2019 yılında bir kamu kuruluşunda şube müdürü olarak görev yapan ve aylık 5.000-TL net maaş alan Bayan (C)'nin elde ettiği gelirler aşağıdaki tablodaki gibidir.

Hisse Senedi Kar Payı	35.000-TL
Yapı Kooperatifi Hissesi	4.000-TL
Mevduat Faizi	3.000-TL
A Bankası: 1.000-TL, B Bankası:2.000-TL	
Özel Kesim Tahvil Faizi	25.000-TL
Toplam	67.000-TL

Bayan (C) tarafından elde edilen söz konusu varlıkların mahiyet ve miktarları incelendiğinde; sadece hisse senedinden elde edilen 35.000-TL'lik kar payı tutarının, aynı yılda alınan aylık net maaşın beş katını aştığı görülmektedir. Bu doğrultuda, hisse senedi kar payının elde edildiği tarihten itibaren 1 ay içinde ek mal bildiriminde ve 2020 yılında da 29/02/2020 tarihine kadar genel mal bildiriminde beyan edilmesi gerekmektedir.

3628 sayılı Kanunun 5'inci ve ilgili Yönetmeliğin 8'inci maddesine göre; Kanun'un 3'üncü maddesinde sayılanların kendilerine, eşlerine ve velayetleri altındaki çocuklarına ait bulunan "yapı kooperatifi hisseleri" taşınmaz mal olarak değerlendirilmektedir. Bu nedenle, 4.000-TL değerindeki yapı kooperatifi hissesi, aylık net maaşın beş katını aşmadığından ek mal bildirimde gösterilmeyecek, fakat aynı hisse, değerine bakılmaksızın

2020 yılında verilecek olan genel mal bildiriminde beyan edilecektir. Diğer taraftan, mevduat faizi (3.000-TL<25.000-TL) ile özel kesim tahvil faizinin (25.000-TL=25.000-TL) miktar ve mahiyet itibarıyla ayrı ayrı toplamaları, aylık net maaşın beş katından küçük veya aylık net maaşın beş katına eşit olması dolayısıyla beyan edilmeyecektir.

Örnek 4: TÜRMOB Yönetim Kurulu üyesi Bay (D), ticari faaliyetle iştigal eden annesinin vefatı dolayısıyla 150.000-TL değerinde bir işyeri ile 45.000-TL'lik alacak senedini veraset yoluyla iktisap etmiştir.

Bilindiği üzere bir kimsenin ölümü üzerine mirası (malları, alacakları ve borçları) kanuni veya atanmış mirasçılara geçmektedir. Bu itibarla, Bay (D) tarafından veraset yoluyla edinilen işyeri ve alacak senedi, Bay (D)'nin şahsi mal varlığında önemli bir değişiklik (artış) yarattığından, bu değişikliği izleyen bir ay içinde mal bildiriminin Hazine ve Maliye Bakanlığı'na verilmesi gerekmektedir.

Örnek 5: Türkiye Kızılay Derneği Merkez Denetleme Kurulu'nda çalışan Bayan (E)'nin aylık net maaşı 8.000-TL'dir. Bayan E, 01/01/2018 tarihinde değeri 205.000-TL olan bir gayrimenkul edinebilmek amacıyla; 80.000-TL değerinde altın bozdurmuş, piyasa değeri 90.000-TL olan otomobilini satmış ve geriye kalan 35.000-TL'lik nakit ihtiyacı için banka kredisi çekmiştir. 3628 sayılı Kanun uyarınca Bayan (E) tarafından İşçile-ri Bakanlığı'na verilmesi gereken mal bildirimine

ilişkin değerlendirmeler aşağıda sıralanmıştır.

- 205.000-TL ödenerek satın alınan gayrimenkulün değeri Bayan (E)'nin aldığı aylık net maaşın beş katından fazla olduğundan, bu taşınmaz için 01/02/2018 tarihine kadar ek mal bildiriminde bulunulması gerekmektedir. Ayrıca aynı gayrimenkul, değer ve tutarına bakılmaksızın 2020 yılında 29/02/2020 tarihine kadar verilecek olan genel mal bildirimine dahil edilecektir.
- 80.000-TL değerindeki altınlar ile 90.000-TL'lik otomobil; Bayan (E)'nin aylık net maaşının beş katını aştığından, hem altın hem de otomobil satışı için 01/02/2018

tarihine kadar ek mal bildirimi verilmelidir.

- Öte yandan, söz konusu gayrimenkulün satın alınması sırasında kullanılan 35.000-TL'lik kredi, Bayan (E)'nin aylık net maaşının beş katını aşmamakla birlikte bu tutarın, aynı mahiyet ve miktardaki malın iktisabı için kullanıldığı düşünüldüğünde 35.000-TL kredi borcunun da aynı ek mal bildirimi formu ile beyan edilmesi gerekmektedir.

Örnek 6: Kamu görevlisi Bay (G) tarafından verilen ek ve genel mal bildirimleri, yetkili merciler tarafından karşılaştırılması neticesinde aşağıdaki hususlar tespit edilmiştir.

Gelirler (A)	Harcamalar (B)	Yatırım/Tasarruflar (C)	FARK (B+C-A)
60.000-TL	85.000-TL	34.000-TL	59.000-TL

Bay (G)'nin gelir, harcama ve yatırım/tasarruf hareketlerinden de anlaşılacağı üzere, gelir ve giderler arasında kaynağı belli olmayan 59.000-TL'lik bir orantısızlık vardır. Bu fark tutar ile ilgili olarak Bay (G) tarafından yapılan savunmada dekont, sözleşme, senet, tutanak, veraset ilamı gibi ispatlayıcı bir belge ve kabul edilebilir bir gerekçe sunulamamıştır.

3628 sayılı Kanunun 4'üncü maddesinde; Kanun'a veya genel ahlaka uygun olarak sağlandığı ispat edilemeyen mallar ile ilgilinin sosyal yaşantısı bakımından geliriyle uygun olduğu kabul edilemeyecek harcamalar "*haksız mal edinme*" sayılmıştır. Ayrıca Kanun'un 14 ve 15'inci maddede hükümleri gereğince, haksız edinilen malın zorralımına ve kamu görevlisi hakkında müebbet suretle kamu hizmetlerinden yasaklanma cezası hükmolunur. Buna göre, 59.000-TL'lik harcama mevzuata, genel ahlaka ve sosyal yaşantı bakımından gelire uygun olmaması dolayısıyla haksız mal edinme sayılacak ve bu fiil daha ağır bir cezayı gerektirmemesi koşuluyla da Bay (G)'ye 3 yıldan 5 yıla kadar hapis ve beş milyon liradan on milyon liraya kadar ağır para cezası verilecektir.

Ayrıca haksız edinilen malın zorralımına ve Bay (G) hakkında müebbet suretle kamu hizmetlerinden yasaklanma cezası hükmolunacaktır.

Örnek 7: İlçede görevli Malmüdürü Bayan (F)'nin, oğlunun düğününü yapmayı planladığı kır bahçesini unvanını kullanmak suretiyle normal piyasa fiyatı olan 5.000-TL'ye değil 2.500-TL'ye kiraladığı tespit edilmiştir.

Bayan (F)'nin piyasa fiyatına göre makul olmayan bir bedel üzerinden almış olduğu kiralama hizmeti, 5176 sayılı Kanun ve Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri ile Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik ve ilgili Genelge hükümleri çerçevesinde yasak bir işlemdir. Buna göre, unvanını kullanmak suretiyle çıkar sağladığı anlaşılan Bayan (F)'ye 657 sayılı Kanunun 125/D-c bendi uyarınca kademe ilerlemesinin durdurulması cezası verilecektir.

Örnek 8: Bir iş adamı, devlet üniversitesine 50 adet bilgisayar ile 10 adet çay kahve otomat makinesi bağışlamıştır. Söz konusu iktisadi kıymetler demirbaş listesine kaydedilerek üniversitenin internet sitesinde yayımlanmıştır.

Söz konusu bağış, hediye alma ve menfaat sağlama yasağının istisnaları kapsamında olup ilgili mevzuat hükümleri gereğince de aranan şartlar sağlandığından (demirbaş listesine kaydedilme ve kamuoyunun bilgilendirilmesi gibi) eleştiri konusu yapılacak bir husus bulunmamaktadır.

SONUÇ

3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu geniş kesimlere mal bildirimini verme ve mal edinmelerinin kanuna ve genel ahlaka uygunluğunu ispat etme yükümlülüğü getirmiştir. Söz konusu Kanun'da sayılan görevlerde bulunanların; kendileri, eşleri velayeti altında bulunan çocuklarının mal varlıklarında önemli bir değişiklik olduğunda, bu değişikliği izleyen bir ay içinde ek mal bildirimini beyanında ve görevde bulunan süre boyunca da sonu (0) ve (5) ile biten yılların en geç Şubat ayı sonuna kadar (2020 yılı için 29/02/2020 tarihine kadar) genel mal bildirimini beyanında bulunmaları gerekmektedir. Seçimle iş başına gelen muhtarlar ve ihtiyar heyeti üyeleri ile kamu kurum ve kuruluşlarında işçi statüsünde çalışanların ise mal bildirimini zorunluluğu bulunmamaktadır.

657 sayılı Devlet Memurları Kanununda düzenlenen hediye alma ve menfaat sağlama yasağı devlet memurunun görevi sırasında eylem, işlem ve kararlarının etkilenmemesi amacına yönelik olup, bu kapsamda kamu görevlisinin tarafsızlığını, performansını, kararını veya görevini yapmasını etkileyen veya etkileme ihtimali bulunan, doğrudan veya dolaylı olarak kabul edilen her türlü eşya hediye kapsamına alınmıştır. Ayrıca mal bildiriminde bulunmak zorunda olanlara, milletlerarası protokol veya nezaket kaideleri uyarınca veya diğer herhangi bir sebeple yabancı devletlerden, milletlerarası kuruluşlardan, sair milletlerarası hukuk tüzel kişiliklerinden, Türk uyruğunda olmayan herhangi bir özel veya tüzel kişi veya kuruluştan; alındığı tarihteki değeri on

aylık net asgari ücret toplamını aşan hediye veya hibe niteliğindeki eşyayı alındığı tarihten itibaren bir ay içinde kendi kurumuna teslim etme zorunluluğu getirilmiştir.

Mal bildirimlerinin içeriği hakkında soruşturma ve kovuşturmayaya yetkili merciler dışındakilere açıklama yapılmayacak, bilgi verilmeyecektir. Mal bildirimlerini gerektiğinde inceleme, hediye alma ve menfaat sağlama yasağının kapsamını belirleme ve en az genel müdür veya eşiti seviyedeki üst düzey kamu görevlilerince alınan hediyelerin listesini gerektiğinde her takvim yılı sonunda bu görevlilerden isteme yetkisi Kamu Görevlileri Etik Kurulu'na verilmiştir.

3628 sayılı Kanunda mal bildirimine ilişkin olarak düzenlenmiş olan süresinde mal bildiriminde bulunmama, gerçeğe aykırı açıklamada bulunma, gerçeğe aykırı bildirimde bulunma, haksız mal edinme, mal kaçırma veya gizleme, zoralım ve kamu hizmetlerinden yasaklanmaya ilişkin cezaların tecil edilmesi ve şahsi hürriyeti bağlayıcı olanlarında para veya tedbire çevrilme imkanı bulunmamaktadır.

Çalışmamızın 2. ve 3.4. bölümlerinde belirtildiği üzere, Türk uyruğunda olan kişi ve kuruluşlardan kabul edilebilecek hediyeler ile haksız mal edinme olarak değerlendirilecek harcamanın nasıl tespit edileceği ve bu tespiti kimlerin yapabileceği konusunda yasal düzenlemelere ihtiyaç duyulmaktadır.

Özetle, memurlar ve diğer kamu görevlileri, kendilerine duyulan güvenin kaybolmaması ve kamuoyu nezdinde bulunan itibarının sarsılmaması için mal bildiriminde bulunma ödevini özenle yerine getirmesi, hediye alma ve menfaat sağlama yasağına uygun hareket etmesi ve yolsuzluklarla mücadelede devlet, özel sektör ve sivil toplum kuruluşları arasında iş birliği yapılması toplum ahlakında, hukuk devleti anlayışında ve ekonomide olumlu gelişmeleri de beraberinde getirecektir.

KAYNAKÇA

- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 09/11/1982 tarih ve 17863 sayılı Resmi Gazete.
- 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu, 23/07/1965 tarih ve 12056 sayılı Resmi Gazete.
- 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, 12/10/2004 tarih ve 25611 sayılı Resmi Gazete.
- 3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu, 04/05/1990 tarih ve 20508 sayılı Resmi Gazete.
- 5176 sayılı Kamu Görevlileri Etik Kurulu Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, 08/06/2004 tarih ve 25486 sayılı Resmi Gazete.
- 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu, 12/07/2001 tarih ve 24460 sayılı Resmi Gazete.
- PARLAR, A., HATİPOĞLU, M. (2005). Açıklamalı İçtihatlı Özel Ceza Yasaları Uygulamasında Ekonomik ve Ticari Suçlar, Cilt 2, İstanbul, s. 1631.
- SARIGÜL, S. (2010). Mal Bildiriminin Önemi, Vergi Raporu Dergisi, Şubat 2010, Sayı 125, s.108.
- Mal Bildiriminde Bulunulması Hakkında Yönetmelik, 15/11/1990 tarih ve 20696 sayılı Resmi Gazete.
- Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri ile Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, 13/04/2005 tarih ve 25785 sayılı Resmi Gazete.
- Kamu Görevlileri Etik Kurulunun 23/01/2009 tarih ve 2009/1 sayılı Kararı.
- Kamu Görevlileri Etik Kurulunun 16/12/2011 tarih ve B.02.0.KEK.0.200-02/981 sayılı ile 10/12/2018 tarih ve 25346381.010/95 sayılı Genelgeleri.
- Kamu Görevlileri Etik Kurulu Etik Rehberi, Ankara, 2017, s.63-68.
- Danıştay 12. Dairesinin 25/02/2015 Tarih 2011/5213 Esas ve 2015/635 Sayılı Kararı.
- Danıştay 1. Dairesinin 22/01/1991 Tarih 1991/3 Esas ve 1991/7 Sayılı Kararı.
- Yargıtay 7. Ceza Dairesinin 27/06/2001 Tarih 2001/14748 Esas ve 2001/12155 Sayılı Kararı.
- Türk Dil Kurumu, Büyük Türkçe Sözlük, Erişim tarihi: 15 Nisan 2019.